

11.5.2022

Julkinen

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Viite: HE 63/2022 vp

VR-Yhtymän kommentit hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta

VR-Yhtymä Oyj (VR) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkokentässä mainitussa asiassa ja lausuu siitä seuraavaa:

Yleistä

Hallituksen esityksessä täydennetään valmiuslain poikkeusoloja koskevan määritelmää. Ehdotettu uusi poikkeusolomääritelmä mahdollistaa rajatusti valmiuslain käyttöönoton ja toimivaltuuksien aktivoinnin myös hybridiuhkien ja muiden kansallista turvallisuutta, yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia erityisen vakavasti vaarantavien uhkien osalta. Lakiehdotusten on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2022. Säännösten kokonaisvaltainen tarkastelu suoritetaan vasta lain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Valtioneuvoston turvallisuusselonteon mukaan nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa on erityinen riski mm. kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvista uhista. VR pitää tärkeänä, että lainvalmistelun yhteydessä tunnistetaan ja varaudutaan kriittisiin infrastruktuureihin, kuten rautatieliikennejärjestelmään kohdistuviin mahdollisiin uhiin.

Huoltovarmuus ja poikkeusolot

Huoltovarmuuden ja poikkeusolojen näkökulmasta VR haluaa tässä yhteydessä nostaa esiin rautatieliikenteen merkityksen suurten massojen kuljettajana niin tavara- kuin matkustajaliikenteessä.

Tavaraliikenteessä itäisen rautatiekuljetuskäytävän sulkeutuessa korostuvat yhteydet satamiin Suomen sisällä sekä edelleen Ruotsin ja Norjan suuntiin. Läntiset kansainväliset yhteydet olisivat erityisen merkityksellisiä tilanteessa, jossa liikenne Itämeren satamiin keskeytyisi.

Poikkeusoloissa matkustajaliikenteen kannalta tärkeitä ovat toimivat raideyhteydet isojen kaupunkiseutujen välillä ja läntiseen suuntaan, sekä liikenneyhteydet edelleen rajan yli Ruotsiin ja Norjaan.

Rautatiejärjestelmän toimintavarmuus kyberturvallisuuden ja hybridiuhkien näkökulmasta

Rautatiejärjestelmä on olennainen osa yhteiskunnan toimintavarmuutta. Rautatiejärjestelmä muodostaa kriittisen fyysisen ja digitaalisen infrastruktuurin, jonka turvallisuudesta sekä resilienssistä tulee huolehtia.

11.5.2022

Julkinen

Kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi välttämättömiä perusrakenteita ja palveluja. Näihin kuuluvat muun muassa yhteiskunnallisesti kriittiset liikennejärjestelmät ja niihin liittyvät liikenteenohjaus ja -hallintapalvelut, kuljetuslogistiset palvelut sekä liikenneverkot. Lisäksi kriittinen infrastruktuuri kattaa energian siirto- ja jakelujärjestelmät sekä välttämättömät tieto- ja viestintätekniset palvelut ja tietojärjestelmät, joilla on raideliikenteen tuottamisen kannalta olennainen rooli.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, liikennejärjestelmän toimivuus on yhteiskunnan huoltovarmuuden, elinkeinoelämän sekä väestön oikeuksien kannalta välttämätöntä.

Infrastruktuuri koostuu sekä fyysisestä että digitaalisesta osasta. Fyysisen sähkönjakeluverkon toiminnan keskeytymisellä olisi luonnollisesti laajoja vaikutuksia sähkövetoiseen raideliikenteeseen. Hieman yli puolet Suomen rataverkosta on sähköistetty. Matkustajaliikenteestä 95 % ja tavaraliikenteestä 80 % kulkee (fossiilittomalla) sähköllä.

Digitalisoituneessa liikennejärjestelmässä kyberturvallisuuden rooli on entistäkin korostuneempi. Kyberturvallisuuden rooli korostuu, mikäli Suomeen kohdistuu hybrdivaikuttamista. Raideliikenteessä on useita kriittisiä toimintoja ja järjestelmiä esimerkiksi liikenteenohjaukseen liittyen. Kyberturvallisuuden osalta vaatimusten tulee olla yhdenmukaiset toimijoiden roolista ja koosta riippumatta, sillä Suomen pääosin yksiraiteisella rataverkolla raideliikennejärjestelmän häiriöiden kerrannaisvaikutukset voivat olla valtakunnallisia ja siten hyvin merkittäviä.

Hallituksen esityksessä kriittiseen infrastruktuuriin katsottaisiin sääntelyn merkityksen vuoksi kuuluvan myös vaarallisten aineiden, kuten vaarallisten kemikaalien, räjähteiden ja säteilyvaarallisten aineiden tuotanto tai varastointi. VR tulkitsee hallituksen esityksen perustelujen pohjalta, että vaarallisten aineiden tuotannon ja varastoinnin lisäksi myös niitä koskeva logistiikkaketju on huomioitu tässä yhteydessä.

3 § 6 kohta Poikkeusolojen määritelmä

Hallituksen esityksessä valmiuslain 3 §:ään on lisätty uusi 6 kohta, jossa poikkeusoloihin sisällytetään myös yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin toimivuuteen kohdistuva uhka, joka vaarantaisi erityisen vakavasti kansallista turvallisuutta, yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia. Uusi pykälä edellyttäisi valmiussuunnitelmien päivittämistä sekä toimintatapojen harjoittelua poikkeusolojen varalta. VR pitää edellä mainittua lisäystä tarpeellisena huomioiden muuttunut ulko- ja turvallisuuspoliittinen tilanne.

11.5.2022

Julkinen

Luku 17 a Rajaturvallisuuden sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen

Lakiin esitetään lisättäväksi uusi luku 17 a, joka sisältää uuden 122 a §:n koskien kuljetuspalvelujen tuottamisvelvollisuutta. Uusien toimivaltuusehdotuksien on tarkoitus helpottaa kuljetusten järjestämistä rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Pykälää voisi soveltaa ainoastaan 3 §:n mukaisissa poikkeusoloissa ja kuljetuspalvelujen tarjoajalla olisi oikeus korvaukseen. VR:n näkemyksen mukaan pykälä on muotoiltu tarkoituksenmukaisesti.

**93 § Palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen ja
94 § Irtisanomisoikeuden rajoittaminen**

Molempien pykälien soveltamisalaa on laajennettu siten, että ne sisältävät myös liikenteenohjaus- ja hallintapalvelut. Raideliikenteen osalta tämä tarkoittaa liikenteenohjauksesta vastaavan Fintraffic Raide Oy:n sisällyttämistä olennaisiin toimijoihin. Käytännössä muutos antaa nykyistä laajemmat mahdollisuudet poiketa palvelussuhteen ehdoista kriittisen infrastruktuurin kannalta keskeisissä julkista tehtävää hoitavissa yhtiöissä. VR kannattaa ehdotettua soveltamisalan laajennusta. Liikenteenohjaus on kriittinen toiminto, jonka häiriöt voivat pahimmassa tapauksessa keskeyttää koko Suomen junaliikenteen.

VR-Yhtymä Oyj

Jonna Juslin
johtaja, yhteiskuntasuhteet ja kansainväliset asiat